

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра педагогіки, методики викладання іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій

КУРСОВА РОБОТА
з методики навчання англійської мови

на тему: *«Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови
дітей середнього шкільного віку»*

Студентки групи СОа17-19
педагогічного факультету романо-германської
та української філології
освітньо-професійної програми Іноземні мови та
літератури, методика навчання іноземних мов і
зарубіжної літератури (англійська і друга
західноєвропейська мова)
за спеціальністю 014 Середня освіта
Горобець Анастасії Володимирівни

Науковий керівник: кандидат
педагогічних наук, **Кузьменко Ю. В.**

Члени комісії:

_____ Борецька Г. Е.
(підпис)

_____ Кузьменко Ю. В.
(підпис)

_____ Устименко О. М.
(підпис)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	5
1.1 Ступені загальної середньої освіти і навчання іноземних мов	5
1.2 Особливості навчання учнів середнього шкільного віку	7
1.3 Психолого-педагогічна характеристика школярів на основному етапі навчання	10
ВИСНОВОК ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	13
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ	14
2.1 Психологічні особливості учнів середнього шкільного віку для навчання діалогічного мовлення	14
2.2 Комплекс вправ для навчання діалогічного мовлення	19
ВИСНОВОК ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	24
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК	25
SUMMARY/РЕЗЮМЕ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28

ВСТУП

Зважаючи на сучасний розвиток світу, вивчення іноземних мов стає все більш актуальним завданням для учнів середнього шкільного віку. Англійська мова стає ключем до багатьох можливостей — від вступу до престижних університетів, до успішної кар'єри в міжнародному бізнесі. Проте, існують проблеми, пов'язані з ефективністю навчання іноземної мови, зокрема англійської, у школах України.

Дослідження психолого-педагогічних особливостей навчання іноземної мови учнів середнього шкільного віку, має велике значення для покращення освітнього процесу в українських школах. Це дослідження може допомогти виявити проблеми, пов'язані з навчанням англійської мови, і знайти ефективні методи її вивчення для дітей середнього шкільного віку. Якщо ми виявимо способи підвищення ефективності навчання іноземної мови, учні середньої школи зможуть досягти вершин у її опануванні та використовувати свої знання для подальшого розвитку та кар'єрного зростання.

Актуальність дослідження полягає в тому, що воно зачіпає найбільш сучасні проблеми, які постають перед вчителем іноземної мови підлітків. Визначаємо основні шляхи оптимізації навчального процесу в середині навчання.

Мета нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці та перевірці ефективності запропонованої методики навчання АМ з урахуванням психолого-педагогічних особливостей учнів.

Об'єктом нашого дослідження є процес освітній процес з АМ, зокрема врахування психолого-педагогічних особливостей учнів основної школи на уроках АМ.

Предметом дослідження є методика навчання англійського діалогічного мовлення учнів основної школи.

Практична цінність даної роботи полягає в тому, що отримані в ході дослідження результати можуть надати корисну допомогу вчителям іноземної

мови, які займаються навчанням англійської мови учнів середнього шкільного віку. Крім того, ця робота може бути використана для підготовки методичних рекомендацій щодо застосування комунікативного підходу в процесі вивчення іноземної мови.

Робота складається зі вступу, теоретичної та практичної частини, висновку та списку використаної літератури висновків до розділів, загальних висновків, резюме рідною та англійською мовами.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

1.1 Ступені загальної середньої освіти і навчання іноземних мов

У закладі загальної середньої освіти учні готуються до життя, праці та творчої діяльності. Для цього навчального процесу навчальну програму слід організувати таким чином, щоб учні заохочувалися до самостійної творчої діяльності для отримання нових знань і успішного їх застосування на практиці.

Аудиторна система пропонує багато форм організації навчального процесу: домашні завдання (самопідготовка), екскурсії, практичні заняття, семінарські заняття, домашні завдання, факультативи, консультації, заліки, іспити. Але основною формою організації шкільного навчання є клас [12, с.17].

Роль вчителя іноземної мови полягає, головним чином, у тому, щоб володіти методикою навчання, творчо використовувати новітні досягнення педагогіки та передовий педагогічний досвід, розумно спрямовувати пізнавальну та практичну діяльність учнів, сприяти розумовому розвитку учнів. Як у педагогічній науці, так і в шкільній практиці намагаються знайти шляхи удосконалення уроків іноземної мови.

Важливим завданням учителя є мобілізація учнів на виконання поставлених завдань і досягнення мети безпосередньо на уроці. З цієї причини необхідно планувати кожне заняття так, щоб воно забезпечувало найкоротший шлях досягнення поставленої мети. Планувати структуру, методи і засоби навчання строго відповідно до завдання уроку.

Процес навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти поділяється на три етапи: початкова школа – 5-6 класи, основна школа – 7-9 класи, старша школа – 10-11 класи. Вибір цих етапів пов'язаний з необхідністю поступового оволодіння іншомовною діяльністю. У свою чергу, успішне навчання іноземної мови залежить від навчання, яке враховує

психолого-педагогічні особливості учнів, що зумовлюють методично обґрунтоване використання прийомів, форм і засобів.

Основна школа є завершальним етапом закладення основ активного оволодіння іншомовним навчальним матеріалом. На цьому рівні продовжують розвиватися різні види мовленнєвої діяльності, де переважає розмовна. Виступи учнів стають більш змістовними, раціональними і складними за мовною структурою і мовленнєвим матеріалом.

Окрім говоріння та слухання, читання також є дуже важливим. У міру того, як читання, як словесна діяльність, стає дедалі більш комунікативним за своєю природою, збільшується кількість і обсяг текстів, які учні повинні вміти читати мовчки. На цьому етапі цілеспрямовано розвиваються ознайомчі навички читання з метою отримання основної інформації і з метою отримання повної інформації. Крім художньої літератури, для читання використовуються також науково-популярні та суспільно-політичні тексти. Навчання письма передбачає вміння складати плани, підсумовувати прочитане та складати письмову інформацію відповідно до вимог курсу. До категорії засобів навчання, що наближають учнів до природного та культурного середовища, належать автентичні матеріали: автентичні літературні, образотворчі, музичні твори, реальні предмети (одяг, меблі, посуд) та їх ілюстративні зображення. Цей список зазвичай включає одноразові щоденні матеріали, такі як рекламні плакати, анкети, екскурсії та квитки, вивіски, етикетки, меню, рахунки-фактури, карти, туристичні брошури тощо.

Перераховані вище матеріали можна виділити в окремий комплект практичних матеріалів. Специфіка цих засобів полягає в тому, що вони забезпечують спілкування з реальними, реальними об'єктами, стимулюючи майже реальне спілкування: учні можуть говорити переживати всі події, грати конкретні ролі, вирішувати проблеми (покупки, екскурсії, вибір навчальних центрів і професій, заповнити анкети, вибрати меню тощо).

1.2. Психолого-педагогічна характеристика школярів на середньому етапі навчання

Сучасна освіта – це більше, ніж просто навчання читанню та письму, це набагато складніше явище, ніж передача конкретної інформації та знань. Сучасна якісна освіта – це людино-орієнтований розвиток, формування самосвідомості, системи норм і цінностей, вміння спілкуватися та приймати рішення, вміння керувати своїми бажаннями та поведінкою інших, долати перешкоди, протистояти тиску з боку волі інших; це виховувати молодих людей для досягнення успіху.

Зважаючи на це, вчителям слід не лише приділяти увагу засвоєнню навчального матеріалу, а й звертати увагу на вікові та психологічні особливості учнів, що впливає на оптимізацію процесу вивчення іноземної мови. Розглянемо психологічні особливості дітей середнього шкільного віку у процесі їх навчання.

Згідно до відомого психолога Еріка Еріксона, люди проходять через декілька етапів під час зростання, і постійно змінюються протягом усього життя. Під час кожного етапу, кожна людина, у тому ж числі підлітки, зустрічаються з перешкодами які мають бути успішно подолані для того, аби досягти піку на цьому самому етапі [21]. Процес вивчення іноземної мови збігається з психологічними та поведінковими змінами підлітків, які зумовлені швидким фізіологічним дозріванням. Почуття дорослості, розширення кола спілкування, поява нових захоплень, часто не пов'язаних з навчанням, призводять до погіршення ставлення до навчання, зниження оцінок, ускладнення стосунків з батьками та вчителями [9] , с. 69].

Якщо говорити про відображення цих змін у ході уроку — слід зазначити, що відповіді підлітків на запитання вчителя стають все більш грубими та простими, виникає підозра, що підлітки втратили частину свого словникового запасу. Щоб отримати вичерпну відповідь, потрібно поставити їм додаткові запитання. Все це створює враження недостатньої обізнаності з

предметом і невпевненості в знаннях, що негативно позначається на оцінці вчителями відповідей підлітків (часто неадекватною саме тому, що дорослі не знають центральної нервової системи підлітків).

Знання вчителів про ці риси має включати «дорослий стиль» у спілкуванні з учнями та обговоренні труднощів, негативної поведінки та результатів навчання. До підлітків потрібно ставитися з розумінням та більшою увагою, підтримувати, заохочувати і довіряти їм. Важливу роль у цьому відіграє комунікативний характер організації та поведінки в класі.

Психологічно ця вікова категорія дуже суперечлива. Характеризується найбільшою диспропорцією в рівні і швидкості розвитку, що багато в чому визначається біологією. Як згадувалося вище, найважливішою психологічною проблемою віку є відчуття дорослості, яке представляє новий рівень домагань, що передвіщає майбутній статус, якого підлітки насправді не досягли. Звідси типовий віковий конфлікт і його заломлення в підлітковому самовідчутті. Взагалі, це період, коли закінчується дитинство і починається «дорослішання».

Потреба в самоактуалізації є основною властивістю особистості. Ця ідея лежить в основі багатьох сучасних концепцій. Вона займає провідне місце в гуманістичній психології, є одним з найпотужніших напрямів сучасної психологічної науки і отримала глибокий практичний розвиток.

На основному рівні (7-9 класи) підлітки виявляють більшу соціальну активність, спрямовану на засвоєння певних моделей поведінки та цінностей, докладають зусиль до сприйняття нового, цікавого. Стаючи цілеспрямованим, мовлення стає більш керованим і розвинутим. Підлітки мають бути щирими та серйозними щодо своїх інтересів, і вони не люблять, коли дорослі обмежують їхню незалежність.

Підлітковий вік є найважчим періодом дитинства і є етапом формування особистості. Водночас це найвідповідальніший період, тому що тут формуються основи моралі, формуються соціальні установки, ставлення до себе, до людей, до суспільства. Крім того, в цей період характерні

тенденції до стабілізації особистісних якостей і основних форм міжособистісної взаємодії. Основні лінії мотивації в цьому віці пов'язані з позитивним прагненням до особистісного самовдосконалення і полягають у самопізнанні, самовираженні та самоствердженні [13, с. 241].

Але, крім суперечностей, властивих підлітковій психології, варто відзначити, що у школярів цього віку дуже яскраво виражена пізнавальна активність — це готовність і бажання учня вивчати новий матеріал поза класом. Бажання самостійно розширювати знання з предмету, готовність до активного пошуку цікавої інформації, бажання застосовувати вивчене в повсякденному житті та при вивченні інших предметів. Підлітки шукають відповіді та інтерпретації інформації, яку отримують з різних джерел, починають формувати особистісні цінності та правила балансу між особистими інтересами та інтересами інших.

Для цього необхідно, щоб учні вивчали теми, безпосередньо пов'язані з країною мови, яку вони вивчають.

Читання іншомовних книг, журналів і газет, перегляд телепередач, документальних і художніх фільмів сприяє розширенню світогляду учнів, їх обізнаності в усіх сферах людського життя. Діти охоче розповідають мовою, яку вивчають, про події, які вони читали, бачили чи чули про країну.

Важливою умовою підвищення пізнавальної активності є усвідомлення вчителем і учнями не тільки заходів, спеціально спрямованих на вивчення іноземної мови, але й інших можливих шляхів реалізації комунікативних потреб у навчальній діяльності. Зацікавленість викладача, вміння привернути увагу, популяризувати фільм, трансляцію, безумовно, стимулюватимуть самостійну діяльність учнів і створять психічну підготовку до сприйняття нової інформації.

Тому можна сказати, що підлітковий вік є критичним для становлення особистості. У цей період продовжує формуватися низка складних механізмів, знаменуючи собою зрушення від зовнішньої детермінації життя

до особистісної саморегуляції, фундаментальний зсув у динаміці розвитку особистості.

Джерела і потяги змінюються в самій особистості, знаходячи здатність долати перешкоди, створювані зовнішніми факторами. Розвиток волі та відповідальності створює умови для формування особистісного світогляду як системи цінностей особистості. Цей вік сензитивний до остаточного рішення – на пряму подальшого розвитку особистості.

Тому вчителям необхідно враховувати всі вищезгадані психологічні особливості та зміни у свідомості школярів, щоб оптимізувати процес навчання іноземної мови в середині навчання.

1.3. Особливості навчання АМ учнів основної школи

Згідно з національними стандартами, мета навчання іноземної мови на базових курсах полягає в тому, щоб дати можливість учням оволодіти базовими знаннями іншомовного спілкування, а також здійснювати навчання, виховання та розвиток особистості в цьому процесі. Національні стандарти встановлюють базовий рівень володіння іноземною мовою, якого повинні досягти всі учні загальноосвітньої школи певного типу. Основний рівень (7-9 класи) у закладі загальної середньої освіти передбачає, що учні будуть здатні спілкуватися в найбільш поширених стандартних ситуаціях іноземною мовою з носіями мови, що вивчається, і використовувати письмо в обмеженому обсязі, т.к. а також читання та розуміння простого тексту. За правильних умов контрольні рівні, безперечно, можна перевищити.

У підлітковому віці активно розвивається аналітична і синтетична діяльність, зростає прагнення зрозуміти досліджуване явище, спираючись на словесно-логічну (семантичну) пам'ять, вдаючись до прийомів опосередкованої, довільної пам'яті. Це дозволяє учням 7-9 класів розуміти мову як систему, основними компонентами якої є лексика, фонетика та граматики.

На цьому етапі навчання ті граматичні явища, засвоєні через лексику на початкових етапах навчання, як канонічні моделі, тепер узагальнені та представлені як системи правил. Найкращий спосіб представлення правил – індукційний: учитель пропонує учням самостійно сформулювати правила, а вони записують їх у спеціальні зошити. Цей вид навчальної діяльності сприяє усвідомленню учнями форми та функції граматичних структур. Засвоєння граматичних структур на рівні навичок досягається за допомогою тренінгової роботи вдома з використанням різноманітних засобів умовного спілкування та комунікативної практики. Також дуже ефективними є комп'ютерні вправи із зразками виконання, підтримкою та контролем [16, с.54-57].

Учні основної школи повинні оволодіти іншомовним мовленням на мовленнєвому матеріалі, що вивчається в основній школі. Це означає, що реалізація усного чи письмового спілкування іноземною мовою обмежена з точки зору лексико-граматичного оформлення, різноманітності та складності тем і ситуацій спілкування. Освітні цілі досягаються через систему ставлення особистості до нової культури в процесі оволодіння нею. Виховання учнів у процесі вивчення іноземної мови забезпечується добором навчального матеріалу, що відображає загальнолюдські моральні цінності, застосуванням у процесі навчання проблемних завдань, розв'язання яких потребує вираження власних почуттів і думок.

У процесі вивчення іноземної мови ознайомлення учнів із культурою народу, який користується цією мовою як засобом спілкування, не лише підвищує практичність вивчення іноземної мови, а й підвищує роль навчання, виховання та розвитку, так як це допомагає розширити загальне бачення учнів, формуючи їх інтерес до оволодіння мовою, виховуючи активну в суспільстві особистість.

Варто зазначити, що вивчення англійської мови для українських учнів основної школи залежить від різних психологічних та педагогічних аспектів. Дослідження показують, що деякі особливості, які варто враховувати, включають:

Когнітивні можливості: учні в цьому віковому діапазоні розвиваються когнітивно та здатні до більшої абстрактної мислення. Дитячий розумовий розвиток є основою для засвоєння нової мови. Педагоги повинні розуміти ці когнітивні процеси та використовувати відповідні методики навчання, що враховують ці можливості.

Мовна чутливість: українські учні можуть мати особливості у мовній чутливості, що впливає на їх здатність розрізняти звуки англійської мови. Це може вимагати спеціальних методик навчання фонетики та вимови.

Мотивація та інтереси: мотивація грає важливу роль у вивченні англійської мови. Педагоги повинні створювати захоплююче навчальне середовище, щоб підтримувати мотивацію учнів та сприяти їхньому успіху в навчанні. Звісно, на мотивацію також впливає притаманна підлітковому віку емоційна лабільність, яку також потрібно враховувати під час освітнього процесу.

Культурний контекст: українські учні можуть зіткнутися з труднощами розуміння та асиміляції культурних аспектів англійської мови. Використання культурно орієнтованих підходів до навчання англійської мови сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Педагоги повинні включати в уроки елементи культури, літератури та традицій англійськомовних країн, що допомагає учням отримати глибше розуміння мови та стимулює їхній інтерес до вивчення.

Використання інтерактивних методик: використання інтерактивних методик навчання, таких як рольові ігри, групові проекти та спільне навчання є важливими компонентами для успішного засвоєння матеріалу. Ці методи сприяють активній участі учнів, спілкуванню та практичному використанню англійської мови.

Загалом, педагоги мають брати до уваги психологічні та педагогічні особливості учнів основної школи під час вивчення англійської мови. Врахування цих особливостей сприятиме створенню ефективних навчальних

стратегій та допоможе учням досягти більш успішних результатів у вивченні англійської мови.

ВИСНОВОК ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

У даному розділі були розглянуті особливості навчання англійської мови учнів основної школи. Виявлено, що навчання англійської мови вимагає уваги до психологічних та педагогічних аспектів, щоб забезпечити ефективність навчального процесу. Психологічні особливості підлітків у цьому віці, такі як формування ідентичності, вплив однолітків та емоційна лабільність, мають прямий вплив на їхнє вивчення мови.

Окрім того, педагогічні фактори, такі як використання активних та стимулюючих методик, індивідуалізація навчання та врахування культурних особливостей учнів, також мають велике значення для успішного вивчення англійської мови. Врахування розумових здібностей учнів, розвиток мотивації та підтримка емоційного благополуччя сприяють покращенню освітнього процесу.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

2.1 Психологічні особливості учнів середнього шкільного віку для навчання діалогічного мовлення

Виступи учнів основної школи все більше наближаються до реального спілкування. Згідно з вимогами навчальної програми учні повинні оволодіти вміннями описувати людей та їх поведінку, висловлювати своє ставлення до людей, речей, суспільних явищ, розповідати про себе, свої захоплення, уподобання та ідеали, вести діалог, висловлювати згоду та незгоду з обговорюваними темами. Діалогічне мовлення має складатися з діалогових блоків різноманітної структури, а кожна репліка діалогу має складатися з кількох речень. Збільшуються обсяги монологів (до 18 речень до кінця 9 класу), які мають складатися з різних за будовою речень. Значення невідповідних виступів зростає, хоча все ще можуть базуватися на елементах відповідних виступів, які учні записують самостійно у завданнях.

Теми усних доповідей подано в програмі таким чином, щоб між класами розширювалася та ускладнювалася тематика доповідей у сферах особистого характеру, громадського та навчального спілкування: 5 клас – «Подорож», «Рідне місто», «Життя студентського містечка»; 9 клас – «Живопис», «Наука, технічний прогрес», «Освіта в Україні та за кордоном», «Вибір професії». Починаючи з 7 класу, теми презентацій включають теми сільських досліджень і поступово розширюються.

Голосова розмова — це процес голосової взаємодії двох або більше учасників спілкування. Таким чином, у рамках мовленнєвих дій кожен учасник виступає поперемінно як слухач і мовець. Розмовне мовлення, як і будь-який інший вид мовленнєвої діяльності, мотивоване. Однак мотивація

не завжди виникає автоматично в контексті вивчення іноземної мови. Тому необхідно створити умови, за яких учні мають волю і потребу щось сказати, висловити свої почуття, тобто, за словами К. Станіславського, «помістити їх у запропоноване середовище». Крім того, мотивації розмовних виступів також сприятиме хороша психологічна атмосфера в класі, дружні стосунки, інтерес до роботи. Розмовне мовлення характеризується заголовками. Часто обміни відбуваються в прямому контакті учасників, які добре знайомі з умовами, за яких відбувається обмін. Однією з найважливіших психологічних характеристик розмовного мовлення є його контекстуальність. Розмовне мовлення є ситуативним, оскільки його зміст часто можна зрозуміти лише з урахуванням контексту, в якому відбувається розмова. Іншими словами, існує очевидний зв'язок між мовою діалогу та ситуацією, але його не можна зрозуміти буквально. Правда полягає в тому, що зовнішні обставини ситуації можуть не існувати під час лекції, але вони існують і обов'язково містяться в свідомості кантіанської спільноти. Що це за ситуації? Це можуть бути якісь минулі події, відомі тільки співрозмовнику, їхні переживання, життєвий досвід, спільна інформація тощо. Класичним прикладом ситуативності є «Іде!», що в школах може означати, що вчитель йде, учні повинні негайно зайти в клас і зайняти свої місця, на зупинці трамвая - з'являється довгоочікуваний транспорт і т. д. Вас цікавить не якась ситуація, а тільки ті які спонукають до розмови. Ця ситуація називається мовленням або спілкуванням. Вони завжди містять мотивацію до розмови. Припустімо, ви відчуваєте спрагу. Коли ви прийдете додому, ви, природно, підете на кухню випити води (соку, чаю тощо). Але коли ви приходите в гості, мотиватором до розмови може стати потреба випити води, в даному випадку - прохання до господаря будинку: «Можна дати мені склянку води? Я дуже хочу. Відповіді співрозмовника будуть вербальними («будь ласка», «приємно») і невербальними: він наллє вам склянку води або запропонує чашку чаю. Буде висловлена ваша вдячність. У реальному спілкуванні, ситуації спілкування зазвичай виникають самі собою. Це так звані природні ситуації. Чи можна їх

використовувати в процесі вивчення іноземної мови? Безсумнівно, можна, але, на жаль, їх кількість вкрай обмежена. Наприклад, проведення спортивних змагань у школі напередодні заняття з іноземної мови - якщо учні оволоділи відповідними мовними та презентаційними матеріалами, то результати олімпіади не тільки можливі, але й мають бути обговорені на уроці; в окремих випадках мають бути короткі бесіди між учителем і учнем мовою, що вивчається. Список можна продовжувати, але це не збільшить кількість природних ситуацій у навчальній програмі. Тому автори підручників і вчителі спеціально створюють комунікативні ситуації, які імітують природні комунікативні ситуації. Спеціально створена (або створена людиною) комунікативна ситуація вимагає певної деталізації зовнішнього середовища та умов, у яких відбувається діалогове спілкування, наявності мовних стимулів, визначення ролей, які будуть виконувати комуніканти, стосунків між ними тощо.

У сучасному освітньому просторі особливого значення набуває принцип комунікативності, який передбачає організацію навчального процесу, що імітує характеристики реальних комунікативних процесів, у результаті чого учні вдосконалюють свої уміння та навички усного мовлення на майбутнє. Використання іноземних мов як засіб спілкування у професійній діяльності. Діалог за своєю природою є конкретним способом людського буття, і властиві йому риси відкривають величезні можливості для реалізації цього принципу. Процесуальна форма діалогу розрізняється залежно від того, чи ведеться діалог за допомогою мови, паралінгвістичних засобів (жестів, міміки та ін.) або реальних дій. У реальних ситуаціях розмови, як правило, відбуваються в гібридних формах. Діалогічні стосунки виникають тоді, коли партнер сприймає загальний образ іншої людини на основі визнання її належності до спільноти, до якої він сам належить, у результаті чого учасники діалогової взаємодії створюють колективний суб'єкт. Голосова розмова - це процес голосової взаємодії двох або більше учасників

спілкування. Таким чином, у рамках мовленнєвих дій кожен учасник виступає поперемінно як слухач і мовець.

З психологічної точки зору розмовне мовлення завжди мотивоване. Однак мотивація не завжди виникає сама по собі в умовах навчання. Тому необхідно створити такі умови, щоб у школярів було бажання і потреба щось сказати, висловити почуття, обговорити. Крім того, хороша психологічна атмосфера в класі, доброзичливі стосунки, зацікавленість у роботі сприятимуть мотивації розмовних виступів, що є найближчим завданням учителя. Діалог передбачає певну незавершеність зорового сприйняття і уявлення співрозмовника, доповненого невербальними засобами спілкування (наслідування, жести, пантоміміка). За даними нашого анкетного опитування учнів ЗОШ № 28 м. Харкова м. Інтерес до розмовного мовлення. Від 3% до 7% учнів 5-9 класів віддають перевагу такому виду роботи під час вивчення іноземної мови. Водночас, відповідаючи на запитання «Заняття іноземною мовою були б цікавішими, якби...», майже 10% респондентів зазначили, що можуть вільно спілкуватися з іноземцями. Ми вважаємо, що виявлені суперечливі тенденції свідчать про недостатнє використання потенціалу в оволодінні нерідною мовою. Найочікуванішим процесом спілкування з носіями мови є розмовна мова. Однією з найважливіших психологічних характеристик розмовного мовлення є його контекстуальність. Розмовне мовлення є ситуативним, оскільки його зміст часто можна зрозуміти лише з урахуванням контексту, в якому відбувається розмова. Слід зазначити, що в процесі навчання нас не цікавлять реальні ситуації, а лише ті, які спонукають до мовлення. Цей стан називається мовленням або спілкуванням. Також необхідно визначити компоненти комунікативної ситуації:

- Комунікатори та їхні стосунки (з ким спілкуватися);
- Об'єкт розмови (тема);
- Ставлення суб'єкта (суб'єкта) до предмета розмови;
- Умова мовленнєвого акту.

Характерною рисою розмовного мовлення є його емоційний тон. Іншою визначальною ознакою мовлення є його спонтанність. На відміну від монологів, розмовні виступи неможливо спланувати заздалегідь. Мова досить швидка, і відповіді вимагають нормального темпу мови. Це призводить до спонтанності та непередбачуваності мовленнєвого акту. Розмовне мовлення — це вулиця з двостороннім рухом. Спілкуючись, співрозмовник виступає і як оратор, і як слухач, який повинен відповідати на відповіді іншої людини. Висловлювання, для якого характерна зміна мовця, називається стенограмою діалогу. Діалогу притаманна неповнота, синтаксична нерозгорнутість реплік. Це стосується перш за все репліки-реакції. Наприклад: “Hello, Chris. How are you?” “Fine, thanks. What about you?” “Oh, not too bad”. Ця коротка відповідь реплікації можлива, оскільки легко відновити відсутні члени речень на основі попередніх реплікацій. У звичайній розмові так звані *delay words*, тобто слова, які нічого не означають, але слугують для заповнення пауз у діалогах. Наприклад: (анг.) *well, well now, you know, let me think, in fact*; і т. д. У діалогічному мовленні широко вживаються “готові” мовленнєві одиниці. Їх називають “формулами”, “шаблонами”, “стереотипами”, які надають діалогові емоційності. Розглянемо функції готових фраз на прикладі короткого діалогу. “Excuse me”. “Yes? Can I help you?” “Could you, please, tell me the way to Trafalgar Square?” “Well, look here. I am going in the same direction. I might show you the way there”. “Oh, thank you. It’s very kind of you”. “Don’t mention it”.

Перша готова фраза цієї розмови — привернути увагу, друга — відповісти на першу репліку, третя — висловити подяку, четверта — відповісти на подяку. У методиці викладання іноземної мови слово «практика» має різні тлумачення. Одні методисти розглядають його як дію з навчальною метою, спрямовану на розвиток, закріплення або корекцію відповідних умінь і навичок, інші - як психофізіологічну діяльність комунікативного характеру, спрямовану на формування здатності брати участь в обміні інформацією, треті - Як засіб взаємодії викладачів і учнів,

опосередкованої через іншомовний матеріал і специфічні міжособистісні стосунки. Під «практикою» ми розуміємо різноманітні типи навчальної діяльності, які включають навчальні поведінкові системи – від рецептивних, базових комбінацій до продуктивних, досить складних видів діяльності, які демонструють учням різноманітні, різноманітні культурні та творчі програми, що вимагають знань, набутих під час навчання. Процес навчання в різних контекстних мовах і умовах.

2.2 Комплекс вправ для навчання діалогічного мовлення

Система практики діалогового мовлення включає 4 групи вправ:

1 група – Вправи на вивчення «реплікації»

Ситуація 1. Викладач: Я студент театрального факультету і мене цікавлять різні театральні жанри та різні напрямки музики. Розповім те, що мене цікавить. Скажіть, що вас цікавить той самий жанр, що й мене. T: I'm interested in opera and ballet. P1: I'm interested in opera and ballet too.

Ситуація 2. Учитель: Ми продовжуємо розмову про наші театральні смаки. Але зараз вони можуть різнитися: мені подобається один жанр, а вам - інший. T: I'm interested in tragedy. P1: And I'm interested in musical comedy.

II група - вправи на засвоєння діалогічної єдності різних видів.

Ситуація 1. Учитель: До нашої школи приїхали гості - ваші ровесники з Великобританії. Ви хочете скласти для них культурну програму. Скажіть своєму іноземному гостю, чим цікавитесь, а він/вона повідомить про свої уподобання. P1: I'm interested in variety show. P2 (a foreign guest): I'm interested in variety shows too/або: And I'm interested in folk music.

Ситуація 2. Учитель: Якщо ваші смаки співпадають, запропонуйте разом піти до відповідного театру. P1: If you are interested in variety show, lets go to the variety theatre together. P2: With pleasure! / Great!

III група - вправи на створення мікродіалогів.

Ситуація 1. Вчитель: Запросіть своїх іноземних гостей піти в театр у вихідний день. Скажіть йому/їй, що вам подобається і що цікавить ваших гостей. Домовтеся, куди ви йдете. Використовуйте діалогові схеми. Структурно-мовленнєва схема: P1: I sorry... , let's go somewhere on ... Im interested in ... What about you? P2 (foreign guest): I'm interested in ..., too.P1: Then lets go to ...P2: What's on at the ... on ...?P1: Let me see, ... by ... . He/she is a ... .P2: All right. Thank you for the invitation.

IV група – Вправи на створення діалогів різного функціонального типу.

Ситуація 1. Вчитель: (до першої клумби): Ви представник американської туристичної компанії в Україні. Ви спілкуєтесь із співробітником міжнародної молодіжної компанії «Супутник». Ви повинні підготувати культурну програму для туристів з вашої країни під час їх перебування в Києві. (іншому партнеру): Ви співробітник "Супутника". Дізнайтеся про смаки туристів від представника іноземної туркомпанії, порекомендуйте театри/концертні зали, які вони можуть відвідати в Києві. Запитайте, чи говорять вони українською/російською, адже від цього також залежатиме вибір шоу/концерту.

Ситуація 2. Вчитель: До нас із школи прийшли гості. Це британські школярі. Ми відвідували засідання нашого дискусійного клубу. Обговорювалося питання: «Як краще провести вихідні?». Звичайно, у кожного є своя думка. говорити. Намагайтеся переконати інших у своїй правоті. Очікування щодо висловлювання учнів: груповий діалог-обговорення.

Ситуація 3. Учитель: У Києві проходить міжнародна конференція молодих архітекторів. Перше завдання партнера: дізнатися, що хотів би бачити ваш новий друг - молодий архітектор із США. Покажіть їм, як туди потрапити. Пам'ятка правил дорожнього руху в Україні. Завдання другого партнера: Ви молодий архітектор із США. Розкажіть, які пам'ятки Києва ви б хотіли відвідати. Дізнайтеся, як туди потрапити. Доведіть, що ви знаєте

правила дорожнього руху України. Очікувані висловлювання учнів: діалогічні запитання з елементом інтерпретації.

Використання ситуаційного підходу в навчанні інтонації. Метою навчання інтонації є розвиток:

- 1) сприйняття ритму та інтонації в аудіюванні або інтонаційне прослуховування;
- 2) Продуктивні ритмо-інтонаційні навички (говоріння та читання вголос).

Інтонаційні навички — це вербальні навички, на відміну від навичок слухового мовлення (вимови), які є словесною моторикою: мова за своєю суттю ситуативна, тому наша інтонація завжди залежить від мовленнєвого контексту: з ким ми розмовляємо, де знаходимося, якого типу спілкування ми будемо використовувати інтонацію. По-перше, це стосується таких компонентів інтонації, як логічний наголос і мелодика. Обидва компоненти можуть змінити значення висловлювання.

Тип вправи:

1. Прислухайтесь до вказівок, які дають батьки дітям. Підніміть руку (сигнальну картку), коли почуєте наказ у формі прохання. (Або порахуйте, скільки разів батьки запитували своїх дітей). Не забувайте, що прохання висловлюються з підвищеною інтонацією.

- 1) Wash up, please.
- 2) Feed the cat and the dog, please.
- 3) Sweep the floor, please.

Etc.2. Попросіть товариша зробити те, про що я прошу вас.

Наприклад: T: Give me the book. P (звертаючись до товариша): Give me the book, please.3. Послухайте накази і передайте їх товаришеві як прохання. Наприклад: T: Open the door. P: Open the door.

Експресивне мовлення передбачає не тільки використання лексики та граматичних засобів, а й правильну фонетико-інтонаційну організацію мовлення, що забезпечується відпрацюванням і відпрацюванням

різноманітних ситуацій і комунікативних комунікативних форм поведінки на уроках і в позаурочний час. Одним із типових фонологічних дефектів учнів початкової школи при вивченні англійської мови є невміння використовувати звукові засоби мови для передачі комунікативного змісту висловлювань. Це пояснюється тим, що в навчальному процесі недостатньо враховується функціонально-змістовна роль голосових засобів в оволодінні усним і прочитаним вголос. Вірші та вірші на уроках можна використовувати для різних цілей: фонетичного тренування та опрацювання окремих голосів, засвоєння англійської інтонації, першого представлення тем, ігор, уроків фізкультури, вивчення граматичного матеріалу тощо. Розглянемо кілька вправ із використанням вірша та рими.

1. Голосова зарядка та обробка окремих голосів.

Учитель читає вірш чи вірш з опорою на усно-зорову наочність, перекладає, демонструє транскрипційний запис. Учні вимовляють його, потім учні по черзі знаходять його у вірші та називають слово зі звуком. Варіанти: а) один учень читає вірш/риму, а інший перекладає; б) учитель показує символ транскрипції, а учні по черзі називають слова з цим звуком, але не залежить від тексту вірша; в) звукова практика та робота з індивідуальними голосами. Можна організувати конкурси. Наприклад, хто краще запам'ятовує слова з віршів/малюнків, де є заданий звук; г) використання транскрипційного запису за аналогією з миттєво представленими словниковими картками.

два. Оволодіти інтонацією англійської мови.

1. Учитель читає вірш/поезію вголос відповідно до зорової чіткості мови, а також схиляє текст вірша, тобто позначає наголошені склади, паузи, спадаючу чи підвищувальну інтонацію. Далі відбувається індивідуальне відтворення учнями (наслідування) тональності поетичного тексту, хорових зразків за поданням учителя чи запису.

Варіанти:

а) в ролі вчителя виступає один з найбільш підготовлених учнів;

б) гра “The Conductor”. Відтворення інтонації учнями відбувається одночасно з показом інтонаційної схеми рукою;

2. Гра “The Conductor of the Orchestra”. Розмахувати руками, як диригент, плескати в долоні, легенько постукувати руками або олівцями, вчитель підкреслює і легко читає склади та інтонації, а учні відгадують вірш/риму. Варіанти: а) один учень виступає в ролі «диригента оркестру»; б) цю гру можна використовувати для змагань між командами.

III. Міні-інсценівки та рольові ігри.

1. Minidrama. Поетичні тексти — це веселий і легкий матеріал для невеликих виступів на будь-яку тему, чи то в класі, чи то в позаурочний час. Такими є, наприклад, вірші “Going to the shop”, “Where are You Going to?”, “The Cat and the Mouse” та ін.

2. Role-Playing. Учитель читає вірш, наприклад, “How do you do?” і розіграє в ролях за допомогою ляльки міні діалог з теми “Знайомство”: “How do you do Hatty?” “How do you do?” “I hope you are very well, Hatty” “I hope you are too”. Потім скористайтеся цим віршем, щоб побудувати власну міні-бесіду в режимі «вчитель-учень» і «учень». Для вивчення англійської мови дуже важливо враховувати структуру мовної діяльності та її зміст. Це означає, що в навчанні усного спілкування ми повинні спочатку створити мотивацію, тобто дозволити учневі опинитися в такій ситуації, тобто у нього є потреби, потреби та бажання брати участь в англійському спілкуванні. Для цього має бути мета: дізнатися щось, надати інформацію, спонукати когось до дії тощо. Іншими словами, при організації усного навчання необхідно звернути увагу на забезпечення ентузіазму учнів.

Ефективність занять залежить від успішності надання емоційної підтримки учасникам, які відчувають себе потрібними; створення умов для ціннісного ставлення членів команди один до одного; зменшення бар’єрів психологічного захисту, що допомагає зрозуміти власну поведінку в нормі та стресових ситуацій, вироблення адекватних і раціональних підходів до реагування на життєві та виробничі ситуації. Існують різні позиції щодо ролі

комунікативної практики. Але в будь-якому випадку всі вони зумовлюють реалізацію конкретної мети, виникнення певного комунікативного наміру та успішне здійснення спілкування за допомогою іноземної мови. У цьому контексті важлива роль належить розвитку навичок розмовної мови, щоб продемонструвати здатність не тільки логічно висловлювати думки, але й вільно і адекватно їх інтерпретувати відповідно до мовної ситуації. Враховуючи рівень мовної підготовки, сформовану здатність до самостійної роботи та внутрішню мотивацію до професійного самовизначення, доцільно розвивати ці навички поетапно.

ВИСНОВОК ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

У цьому розділі розглядалися комунікативні навички учнів основної школи з акцентом на діалогічне мовлення. Було виявлено, що комунікативні навички в цьому віці є дуже важливими, оскільки вони сприяють соціалізації, покращують навички володіння англійською мовою та сприяють розвитку загальної комунікативної компетенції.

Діалогічне мовлення є ефективним засобом розвитку комунікативних навичок учнів. Воно сприяє активному залученню учнів до спілкування, розвитку сприйняття на слух, говоріння, вміння відповідати на запитання та висловлювати власні думки. Це покращує взаєморозуміння, впевненість у власних комунікативних здібностях та розвиток мовленнєвої компетенції.

У цьому розділі представлено комплекс вправ для навчання діалогічного мовлення, який включає різні види діяльності, спрямовані на розвиток мовленнєвих та мовних навичок студентів. Цей комплекс вправ допомагає студентам навчитися ефективно спілкуватися, слухати і розуміти співрозмовників, а також висловлювати свої думки та ідеї англійською мовою.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі написання курсових робіт ми враховували рівень загальної основної освіти та рівень володіння іноземними мовами, визначали психологічні особливості дітей підліткового віку, що впливають на процес навчання. Також ми дослідили психологічні особливості учнів середнього шкільного віку, що впливають на навчання розмовного мовлення, і розробили комплекс вправ для розвитку комунікативних навичок.

Наше дослідження привело нас до таких висновків:

Відповідно до вікових і психологічних особливостей дітей шкільного віку перед вчителями ставляться конкретні завдання, тобто використовувати той чи інший метод, найбільш ефективний на конкретному етапі навчання.

Під час написання курсової роботи ми визначили особливості навчання дітей середнього шкільного віку, зокрема збільшення обсягу мовного матеріалу та розширення тематики вивчення іноземної мови.

На цьому етапі учні початкових класів також повинні брати участь у читанні різних видів літературних творів. Тому можна сказати, що учні на цьому етапі мають оволодіти таким рівнем іншомовного мовлення, який є організованим навчальним матеріалом і керівництвом для основного етапу навчання іноземної мови.

Наше дослідження дає змогу зробити висновок, що на хід процесу основної освіти безпосередньо впливають психологічні зміни, які відбуваються в підлітковому віці. Ця епоха характеризується суперечливим характером. Вчителі повинні використовувати дорослі стилі спілкування. Підлітки на цьому етапі націлені на самореалізацію і самореалізацію, соціально-пізнавальну діяльність. Тому вчителі іноземних мов повинні більш різноманітно підходити до роботи, включати зміст з різних тем, які цікавлять школярів на цьому етапі навчання.

У ході дослідження ми визначили основні методи навчання іноземної мови. Це біхевіористський, інтуїтивно усвідомлений, свідомий підхід до пізнання та спілкування.

Ми дійшли висновку, що комунікативний підхід є найефективнішим засобом вивчення іноземної мови не лише на основному етапі вивчення іноземної мови, а й під час навчання іноземної мови в цілому, оскільки він спрямований на поглиблений розвиток усного мовлення. навички. При цьому це оволодіння засобами спілкування (фонологією, лексикою, граматикою) відбувається з метою практичного застосування їх у процесі спілкування.

Розмовне мовлення дозволяє учням початкових класів висловлювати свої думки, погоджуватися чи не погоджуватися з певними твердженнями, висловлювати своє ставлення до того чи іншого боку обговорюваної теми.

Крім того, в результаті нашого дослідження ми пропонуємо спеціальні вправи, спрямовані на розвиток навичок спілкування. Як невід'ємна частина таких промов, тональне оформлення розмовних промов також приділялося значної уваги.

Тому можна сказати, що при написанні курсової роботи ми повністю виконали поставлене завдання та дослідили особливості викладання англійської мови на основному рівні загальноосвітніх навчальних закладів.

SUMMARY

This study aimed to identify the psychological and pedagogical characteristics of middle school students and their impact on learning the English language. Special attention was given to the importance of communicative skills at this stage of English language learning (middle school).

The study provides examples of dialogical speaking exercises that contribute to the improvement of students' communicative skills. These exercises are designed to actively engage students in communication, develop listening skills, express their thoughts, and enhance mutual understanding.

This work emphasizes the significance of understanding the psychological and pedagogical peculiarities of middle school students for successful English language learning. It offers practical recommendations and exercises for learning dialogue speech that foster the development of students' communicative skills and maintain their motivation and interest in learning.

РЕЗЮМЕ

У даній роботі були визначені психолого-педагогічні особливості учнів основної школи та їх вплив на вивчення англійської мови. Ми приділили особливу увагу значенню комунікативних навичок на цьому етапі навчання англійської мови (основна школа).

Робота надає приклади вправ з діалогічного мовлення, які сприяють покращенню комунікативних навичок учнів. Ці вправи розроблені з метою активного залучення учнів до спілкування, розвитку навичок слухання, висловлювання власних думок та взаєморозуміння.

Ця робота наголошує на важливості розуміння психолого-педагогічних особливостей учнів середнього шкільного віку для успішного вивчення англійської мови. Вона пропонує практичні рекомендації та вправи для навчання діалогічного мовлення, які сприяють розвитку комунікативних навичок учнів та підтримують їх мотивацію та зацікавленість у навчанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Активні методи навчання у викладанні іноземної мови: Посібник для викладачів іноземних мов вузів / Під ред. Бельтюковой .- Томськ : У Томського ун-та,1999.- 158с.
2. Ариян М.А. Варіанти ситуативних ролей для середньої школи // Іноземні мови в школі.-1986.-№6.-С.17-20
3. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні //Іноземні мови. — 1996. —№ 2. — С. 3-8.
4. Бондар С.О., Висоцька Л.Л., Гавриленко Н.П. Творчий пошук (за ред. К.І. Онищенко).- К.: Рад.школа,1982.-72с.
5. Вишневський О.І. Робота в парах на уроках англійської мови: Посібник для вчителя: (4-5- ті кл.).- К.: Радянська школа, 1987.- 143с.
6. Вишневський О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови: Посібник для вчителів.- К.: Радянська школа,1989.- 224с.
7. Гаркуша В.В. Формування навичок спілкування і комунікативних здібностей у процесі особистісно-орієнтованого навчання усного іноземного мовлення. Автореферат.- НДІ психології України -К.,1992
8. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) V-IX класи /керівн. автор. колективу С. Ю. Ніколаєва.— К.: Ленвіт, 1998. — 32 с.
9. Маргулис Е.Д. Колективна діяльність учнів.Проблеми навчання:(Учбово-метод. посібник).К.:Вища шк.-1990.-135с.
- 10.Медведєва О.И. Творчість учителя на уроках англійської мови. – М.,1992.-С.102
- 11.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах:Підручник/Кол.авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої.- К.:Ленвіт,2002.- 328с.
- 12.Методика интенсивного обучения иностранным языкам /под ред. Бухбиндера и Китайгородской. — К.: Вища школа, 1988.

- 13.Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. — К.: Ленвіт, 1999.
- 14.Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие/ Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская, А. Ф. Будько и др. — Минск: Высшейш. школа, 1992.
- 15.Нор Е.Ф. Технология организации групповой учебной деятельности. — Николаев; 1998.
- 16.Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия /Сост. А. А. Леонтьев. — М.: Рус. яз., 1991.
- 17.Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін., за ред. О.М.Пехоти. — К.: Видавництво А.С.К., 2003.
- 18.Пометун О., Пироженко Л.Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. — К., 2004.
- 19.Чередов И.М. Формы учебной работы в средней школе. — М.: Педагогика, 1988.
- 20.Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. — М.: Педагогика, 1979.
21. Erik Erikson's 8 Stages Of Psychosocial Development, Saul Mcleod, PhD : веб-сайт. URL: <https://www.simplypsychology.org/erik-erikson.html> (дата звернення 05.05.2023)